

Vấn đề đào tạo và bồi dưỡng cán bộ xã hội học

NGUYỄN AN LỊCH

Xã hội học là một ngành khoa học độc lập, đã ra đời từ lâu, ngày càng thâm nhập và liên kết với nhiều ngành khoa học lui Nỗ đang giữ vị trí quan trọng trong hệ thống các khoa học và trở thành ngành khoa học mũi nhọn ở nhiều nước trên thế giới.

Tại các nước Pháp, Anh, Đức, Nhật, Mỹ, xã hội học đã phát triển từ sớm và phát triển nhanh. Trường Đại học Tổng hợp Sooc-bon là một trong những cơ sở đầu tiên đào tạo các chuyên gia xã hội học Pháp, và chính E. Durkheim là người giảng dạy xã hội học đầu tiên tại trường này. Cơ sở xã hội học Nhật Bản được hình thành từ 1893. Tại 140 trường đại học ở Nhật Bản có khoa xã hội học. Nhiều trung tâm xã hội học đã được thành lập ở Mỹ vào những năm 1905 - 1906 và trong 607 trường chuyên ngành đã tiến hành đào tạo chuyên gia xã hội học. Hàng năm, ở Mỹ đào tạo hơn 500.000 chuyên gia xã hội học đi vào hầu hết các lĩnh vực, từ vĩ mô đến vi mô, từ xây dựng lý thuyết đến thực nghiệm. Ở Anh, ở Đức cũng đã có nhiều trung tâm lớn đào tạo chuyên gia xã hội học từ lâu. Xã hội học cũng được quan tâm đào tạo tại các nước Ý, Tây Ban Nha, Bồ Đào Nha. Từ 1925, trường Đại học Tổng hợp Lisbonne (Bồ Đào Nha) đã có khoa xã hội học. Ba Lan, Bungari, Hungari, Rumani, Tiệp Khắc và các nước cộng hòa thuộc Cộng đồng các quốc gia độc lập (SNG) đã có nhiều trường đại học, trường của các tổ chức xã hội đào tạo cán bộ khoa học xã hội học. Các trường đại học tổng hợp ở Hà Lan, Philippin, Malaixia, Thái Lan... đã có cơ sở đào tạo về xã hội học trong nhiều năm và đang phát triển nhanh. Trường Đại học Tổng hợp Chulalongkorn (Thái Lan) đã mở rộng việc đào tạo xã hội học trên nhiều lĩnh vực. Sở Nghiên cứu xã hội học được thành lập tại Trung Quốc năm 1979 và một số trường đại học lớn của Trung Quốc đã có khoa xã hội học.

Ở nước ta, trước ngày giải phóng miền Nam, một số trường đại học miền Nam đã tiến hành giảng dạy Xã hội học như trường Đại học Văn khoa Sài Gòn, trường Đại học Vạn Hạnh, Đại học Cần Thơ, Đại học Đà Lạt, trường Quốc gia Hành chính.

Trong những năm 60, 70 đã hình thành cơ sở nghiên cứu, giảng dạy xã hội học tại miền Bắc. Vào những năm 1973 - 1974 đã hình thành Ban Xã hội học và đến 1984 thì chuyển thành Viện Xã hội học thuộc ủy ban Khoa học xã hội Việt Nam (nay là Viện Khoa học xã hội Việt Nam). Bộ môn xã hội học đã được thành lập tại Khoa Triết trường Đại học Tổng hợp Hà Nội từ 1976 và chương trình xã hội học đã chính thức được giảng dạy từ đó. Đến nay, xã hội học đã trở thành môn học chính thức trong các trường đại học, trong Học viện Nguyễn Ái Quốc, trường của các tổ chức quần chúng như Công đoàn, Thanh niên, Phụ nữ. Nhiều cơ sở xã hội học đã được thành lập tại các cơ quan kinh tế, văn hóa, quốc phòng.

Trước yêu cầu ngày càng tăng của quá trình tổ chức và quản lý kinh tế - xã hội ở cấp vĩ mô cũng như cấp vi mô, xã hội học đang trở thành nhu cầu cấp bách và không ngừng được mở rộng, phổ cập trong hệ thống giáo dục đại học của thế giới hiện đại. Nhiều quốc gia, nhiều tổ chức đã đề ra chủ trương, chính sách nhằm cải tổ và phát triển nhanh ngành khoa học này. Nghị quyết 26 của Bộ Chính trị Đảng Cộng sản Việt Nam cũng đã khẳng định xã hội học là một trong những ngành khoa học cần được phát triển nhanh. Nhu cầu của đất nước đòi hỏi phải cải tiến và đẩy nhanh việc đào tạo đội ngũ cán bộ khoa học xã hội học.

Trường Đại học Tổng hợp Hà Nội và Viện Xã hội học đã phối hợp trong nhiều năm nhằm đào tạo theo trình độ đại học và sau đại học cho cán bộ xã hội học và đang triển khai việc đào tạo cao học và nghiên cứu sinh. Bộ Giáo dục và đào tạo đã quyết định cho trường Đại học Tổng hợp Hà Nội mở rộng việc đào tạo về xã hội học theo chương trình đại học, sau và trên đại học. Mục tiêu, nội dung chương trình và phương thức đào tạo đã được các nhà khoa học thuộc nhiều cơ quan khoa học thảo luận và góp ý kiến.

Chương trình đào tạo vừa phục vụ cho chiến lược ổn định và phát triển kinh tế - xã hội, đáp ứng yêu cầu của các cơ quan nhà nước, yêu cầu của các thành phần kinh tế khác nhau, vừa nâng cao tri thức, năng lực cho mọi người lao động. Do đó kết cấu chương trình vừa kết hợp chặt chẽ những kiến thức cơ bản và cơ sở của ngành học theo một "profil" tương đối rộng với kiến thức chuyên ngành để sinh viên đào tạo ra có thể thích ứng được với nhiều lĩnh vực công tác khác nhau trong xã hội. Mỗi chuyên ngành là một bộ phận trong tập hợp kiến thức, kỹ năng, kỹ xảo của ngành đào tạo, được định hướng sử dụng trong một lĩnh vực có hạn của hoạt động nghề nghiệp. Mục đích của chuyên ngành là bước đầu chuyên môn hóa theo chiều sâu. Số lượng cũng như tỷ lệ tăng giảm các chuyên ngành là do nhu cầu của thực tiễn xã hội.

Xã hội học vừa là khoa học cơ bản, vừa là khoa học ứng dụng, được thực hiện kết hợp đào tạo theo niên chế và theo học phần, phân làm 2 giai đoạn. Sinh viên học xong cả hai giai đoạn (4 năm) được cấp bằng cử nhân khoa học và tùy theo nhu cầu, tùy theo khả năng và trình độ có thể tham gia công tác giảng dạy, nghiên cứu tại các trường, các viện, các trung tâm khoa học, trung tâm kinh tế - xã hội, có thể làm công tác tư vấn cho các tổ chức kinh tế - xã hội, pháp luật, các cơ quan thông tin đại chúng, báo chí, văn học, nghệ thuật, các công ty, các nhà máy, xí nghiệp, các cơ sở kinh tế tư nhân.

Để đáp ứng mục tiêu và yêu cầu đa dạng trong quá trình đào tạo, ngoài các môn cơ bản và cơ sở chung, sinh viên còn được trang bị những kiến thức của nhóm ngành và chuyên ngành (bắt buộc hoặc tùy chọn) như xã hội học kinh tế, xã hội học pháp luật và tội phạm, xã hội học dân số, xã hội học nông thôn và nông nghiệp, xã hội học đô thị, xã hội học về hôn nhân và gia đình, xã hội học văn hóa và nghệ thuật, xã hội học báo chí, thông tin đại chúng và dư luận xã hội, xã hội học quản lý, xã hội học lao động, chính sách xã hội, công tác xã hội, bảo trợ xã hội, xã hội học về các mối quan hệ quốc tế, v.v. . .

Các chuyên ngành sẽ được phân theo các nhóm và sinh viên có thể tự chọn theo nhóm, phù hợp với định hướng nghề nghiệp của mình.

Tùy theo nhu cầu và khả năng, việc phân các chuyên ngành sẽ thay đổi và điều chỉnh cho phù hợp sau một quá trình đào tạo.

Xã hội học là một ngành khoa học có mối liên hệ chặt chẽ với nhiều ngành khoa học khác. Do đó cần có sự hỗ trợ của các nhà khoa học thuộc các lĩnh vực khoa học khác nhau trong quá trình đào tạo.

Xã hội học là một ngành khoa học còn rất non trẻ đối với nước ta. Đội ngũ chuyên gia được đào tạo một cách cơ bản và có hệ thống còn thiếu và yếu. Bởi vậy quá trình đào tạo là quá trình liên kết chặt chẽ giữa trường và viện nghiên cứu, giữa trường và các tổ chức kinh tế - xã hội, giữa trường trong nước với các trường và tổ chức khoa học của nước ngoài. Viện Xã hội học, Trung tâm xã hội học - tin học (thuộc Học viện Nguyễn Ái Quốc) là những cơ sở khoa học có mối liên hệ chặt chẽ với trường Đại học Tổng hợp Hà Nội trong quá trình đào tạo này.